OIKEUSMINISTERIÖ

Täydentävä vastine

Erityisasiantuntija Tuuli Herlin

2.11.2018

Eduskunnan lakivaliokunnalle

HE 120/2018 vp
Ehdollisen vankeuden oheisseuraamukset

Oikeusministeriön täydentävä vastine hallituksen esityksestä rikoslain 6 luvun 10 §:n ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta annettuihin lausuntoihin

Oikeusministeriö täydentää aikaisemmin antamaansa vastinetta siltä osin kuin se koskee rikoslain 6 luvun 10 §:n muutosehdotuksiin kohdistunutta kritiikkiä.

Ehdotettu rikoslain 6 luvun 10 §:n muutos

Oikeusministeriö on lakivaliokunnalle 18.10.2018 antamassaan vastineessa todennut, ettei se pidä ehdotetun rikoslain 6 luvun 10 §:n 2 momentin 1 kohdassa mainittuja ”rikokseen johtaneita seikkoja” kriteerinä, joka olisi rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta käytetyssä asiayhteydessä liian avoin. Ministeriö korostaa edelleen asiayhteyttä, jossa ilmaisua ehdotetaan käytettäväksi. ”Rikokseen johtaneet seikat” on mainitussa kohdassa nimenomaan kytketty uusien rikosten ehkäisemisen tarpeeseen, mikä rajaa edellytyksen käyttöalaa huomattavasti. Sama ehdotetusta säädöstekstistä ilmenevä käyttöalan rajaus koskee muitakin kohdassa mainittuja edellytyksiä, aikaisempaa rikollisuutta ja henkilökohtaisia oloja.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan kohdan täydentäminen ”*rikoksen uusimisen kannalta merkitykselliset* rikokseen johtaneet seikat” –ilmaisulla olisi edellä mainitusta syystä tarpeetonta ja johtaisi toistoon, koska vaatimus uusien rikosten ehkäisemisen tarpeesta on jo säädösehdotuksessa.

Oikeusministeriö pyytää lakivaliokuntaa kiinnittämään huomiota toiseenkin ongelmaan, johon ”*rikoksen uusimisen kannalta merkitykselliset*” –lisäys voisi johtaa. Lakiehdotuksessa mainitut kolme soveltamisen edellytystä – aikaisempi rikollisuus, henkilökohtaiset olot ja rikokseen johtaneet seikat – on kaikki samalla tavalla ilman lisäedellytyksiä kytketty uusien rikosten ehkäisemisen tarpeeseen. Jos vain yhdellä kolmesta käyttöedellytyksestä olisi pykälässä omana lisäedellytyksenään merkityksellisyys rikoksen uusimisen kannalta, muiden edellytysten suhde uusintarikollisuuden ehkäisemisen tarpeeseen voisi hämärtyä. Koska lisäedellytys painottaisi merkityksellisyyttä uusimisen kannalta vain yhdellä kolmesta kriteeristä, se saattaisi johtaa tulkintoihin, joita ei ole tarkoitettu. Lisäys voisi esimerkiksi herättää kysymyksen, eikö muiden kahden kriteerin soveltamisessa sitten olisikaan kysymys rikoksen uusimisen kannalta merkityksellisistä seikoista. Toisaalta voitaisiin kysyä, miksi merkityksellisyyden rikoksen uusimisen kannalta tulisi koskea ainoastaan tai erityisesti juuri rikokseen johtaneita seikkoja, mutta ei kahta muuta perustetta.

Edellä esitettyjen syiden perusteella oikeusministeriö katsoo, ettei esityksessä ehdotettua rikoslain 6 luvun 10 §:n 2 momentin 2 kohtaa tulisi täydentää professori Melanderin ehdottamalla tavalla.

Ehdotettu valvonnan rajaus vähintään kahdeksan kuukauden pituisiin tuomioihin

Oikeusministeriö on esittänyt vastineessaan ja hallituksen esityksessä perusteluja sille, että ehdotettava ensikertalaisiinkin rikoksentekijöihin kohdistuva valvonta voitaisiin tuomita vähintään kahdeksan kuukauden pituisen ehdollisen vankeuden oheisseuraamukseksi. Oikeusministeriötä on pyydetty mahdollisuuksien mukaan täydentämään perusteluja kahdeksan kuukauden rajaukselle.

Oikeusministeriöllä ei ole ehdottamalleen rajaukselle olennaisia uusia perusteluja. Ministeriö painottaa edelleen seuraamusjärjestelmän johdonmukaisuuteen perustuvia syitä eli valvonnan ja yhdyskuntapalvelun asemaa seuraamuksia vertailtaessa. Yhdyskuntapalvelu on ehdotettua valvontaa yleisellä tasolla ankarampi rangaistus, joten esimerkiksi vuoden ja kuuden kuukauden minimi valvonnan tuomitsemisen edellytyksenä 2 kohdassa olisi ristiriidassa oheisyhdyskuntapalvelun tuomitsemisen vähintään kahdeksan kuukauden minimin kanssa.

Edellä esitetyn johdonmukaisuusnäkökohdan lisäksi kahdeksan kuukauden raja on myös sisällöllisesti perusteltu. Vain suhteellisen vakava rikos voi johtaa vähintään kahdeksan kuukauden pituisen ehdollisen vankeuden tuomitsemiseen. Mahdollisuus tuomita ehdollisen vankeuden ohella valvontaan on tarpeellinen myös ehdollisen vankeusrangaistuksen sijoittuessa välille 8 kuukautta – 1 vuosi 6 kuukautta vankeutta. Kuten oikeusministeriön vastineessa aiemmin on todettu, yhdyskuntapalvelun ja valvonnan soveltamisalat ovat erilaiset ottaen huomioon yhdyskuntapalveluun liittyvän suostumusedellytyksen.

Edelleen rikoslain 6 luvussa säädetyt rangaistuslajin valintaa koskevat perusteet voivat puoltaa sitä, että oheisseuraamuksena tuomittaisiin valvonta eikä yhdyskuntapalvelua. Lisäksi valvonnan ja yhdyskuntapalvelun sisällöt eroavat toisistaan, ja seuraamuksen sisältö huomioon ottaen voi olla perustellumpaa tuomita käsiteltävänä olevassa tapauksessa oheisseuraamuksena valvontaan kuin yhdyskuntapalveluun. Tämä näkökohta on toisaalta osa rangaistuksen lajinvalintaa koskevaa arviointia.